

АКСІОЛОГІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ДУХОВНОГО ЗРОСТАННЯ СТУДЕНТІВ ЗВО В РЕАЛІЯХ ВІЙНИ

Лаппо Віолетта Валеріївна

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і психології,
Коломийський навчально-науковий інститут
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Коломия, Україна*

Аналіз стану вивчення проблеми духовного зростання студентської молоді у вітчизняній педагогічній теорії і практиці засвідчує, що ця проблема ще не знайшла всебічного розкриття в контексті завдань науково-педагогічного дослідження.

Аксіологізацію процесу духовного зростання інтерпретуємо як певний ступінь єдності духовно-моральних властивостей індивіда, що виявляються в суб'єкт-суб'єктних та міжкультурних взаєминах, скеровують, орієнтують, регулюють стосунки людей. Вони виступають у гармонійній єдності людини із самою собою, з іншими людьми, природою, суспільством.

Студентський вік є оптимальним для розвитку ціннісно-сміслових структур свідомості особистості й характеризується як завершальний етап підготовки до вступу в самостійну професійну діяльність. У цьому віці моральні установки виявляються як ціннісні орієнтації в практичній діяльності й поведінці особистості. Саме в цьому віці зростає роль переконання і відповідальності за життєвий вибір, за свої ціннісні орієнтації, зміцнюються такі якості, як цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціативність, уміння керувати собою, підвищується інтерес до духовно-моральних проблем.

Результати опитування 975 студентів-випускників 9 вітчизняних ЗВО засвідчили недостатній рівень сформованості у студентів духовних цінностей. Виявлено, що студентам бракує знань про духовні цінності особистості, особливості взаємин. Вияв ними духовних цінностей у взаєминах не завжди мотивований внутрішньою потребою, у багатьох із них недостатньо розвинені навички саморегуляції емоцій, уміння відповідальності, толерантності, милосердя, гідності, самодостатності.

Вивчення стану освітньої роботи у ЗВО встановило значні недоліки в її проведенні: більшість викладачів не визначають рівень вихованості студентів, їх індивідуальних особливостей, проводять навчально-

виховну роботу без аналізу результатів; досить часто вони акцентують свою увагу на отриманні формальних показників роботи, а не на формуванні в студентів духовних цінностей, розвитку потреби в адекватному самовираженні, самоствердженні, розкритті їх індивідуальності, творчого потенціалу в навчальній, суспільній діяльності; спостерігається надмірне захоплення викладачів, кураторів організаційними питаннями, а не розвитком самодіяльності й ініціативи юнаків і дівчат. Взаємодія викладача, куратора і студентів будується, здебільшого, за об'єктивним типом, а не на основі співробітництва й співтворчості. Виявлені недоліки є передумовою для організації спеціальної освітньої роботи, спрямованої на отримання студентами знань про сутність і особливості духовних цінностей особистості, на вироблення в них ціннісного ставлення до цього інтегрального утворення особистості, на розвиток умінь відповідальності, толерантності, милосердя, гідності, самодостатності, на оптимізацію взаємин у системі «викладач, куратор – студент». Виявлено потенціал навчальних дисциплін суспільно-гуманітарного і професійно-педагогічного циклу, позааудиторної діяльності у духовному зростанні студентської молоді, а саме: здійснено аналіз змісту навчальних дисциплін «Філософія», «Історія української культури», «Культурологія», «Етика і естетика», «Загальна педагогіка», «Історія педагогіки», «Педагогічна майстерність», «Теорія і методика виховання», висвітлено можливості означених дисциплін у формуванні духовних цінностей студентської молоді. З'ясовано факт недостатньої висвітленості в проаналізованих програмах сутності духовності, духовних цінностей особистості.

За результатами вивчення досвіду позааудиторної діяльності закладу вищої освіти зроблено висновок, що організація виховного процесу не завжди орієнтована на створення умов для саморозвитку, самоідентифікації особистості студента, реалізації його природних задатків і здібностей, формування в нього духовних цінностей.

Розроблена структурно-функціональна модель формування духовних цінностей студентської молоді в освітньому процесі закладу вищої освіти, основні компоненти якої відображено у цільовому (мета і завдання), теоретико-методологічному (методологічні підходи, принципи), змістовому (компоненти феномену «духовні цінності особистості»), технологічному (педагогічні умови; форми, методи, засоби формування духовних цінностей студентів), результативному (підвищення рівня сформованості духовних цінностей студентів) блоках. Педагогічні умови духовного зростання студентської молоді передбачають: конструювання духовноспрямованого змісту навчання студентів закладу вищої освіти; формування у студентській групі

виховного середовища, що активізує інтеріоризацію студентами духовних цінностей; педагогічна підтримка студентів у духовному самовизначенні, вияві духовних цінностей в освітньому процесі ЗВО.

Конструювання духовно спрямованого змісту навчання студентів передбачає корегування навчальних програм та оновлення методичного забезпечення суспільно-гуманітарних дисциплін («Філософія», «Історія української культури», «Культурологія», «Етика і естетика») та дисциплін професійно-педагогічного циклу («Загальна педагогіка», «Історія педагогіки», «Педагогічна майстерність», «Теорія і методика виховання»). Оптимізація пошуково-дослідної діяльності студентів в межах означених дисциплін мала на меті забезпечити сприятливі умови для опанування знань про особливості духовного світу людини, визначення духовних цінностей як феномену особистісного буття, способи їх прояву у суспільному житті.

Значний потенціал у процесі формування духовних цінностей студентської молоді має розроблений курс за вибором «Духовні цінності особистості: шляхи формування», оскільки він створює оптимальні умови для здобуття студентами знань про духовні цінності, інтеріоризації їх як особистісної цінності, накопичення досвіду виявлення гідності, відповідальності, толерантності, милосердя, самодостатності. Змістове наповнення занять з курсу було спрямоване на активне навчання студентів вольової саморегуляції, прийомів самовиховання, ознайомлення з техніками ефективного самопрограмування щодо виявлення духовних цінностей у повсякденному житті та екстремальних ситуаціях.

Формування у студентській групі виховного середовища, що активізує інтеріоризацію студентами духовних цінностей, має відбуватись у різноманітних формах організації освітнього процесу ЗВО. Форми і методи, застосовані для духовного зростання студентів, мають добиратись з огляду на їх соціальну зумовленість і практичну значущість.

Педагогічну підтримку у процесі духовного зростання студентської молоді визначаємо як допомогу викладача, куратора академічної групи, спрямовану на формування глибокої внутрішньої мотивації до формування духовних цінностей, самоосвіти, самовиховання, а також сприяння адаптації до умов реального освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Провідними формами, за яких утверджуються і розвиваються духовні цінності студентів, обрано: теоретичне навчання (лекція, семінар, курс за вибором, конференція тощо); комбіноване навчання (самосемінар, співлекція, взаємолекція, тренінг-курс, усний журнал); навчально-практичні (година куратора, година спілкування, веб-квест,

брейн-ринг, прес-конференція, екскурсія); практично-масові (конкурс, свято, вечір запитань і відповідей, КВК, турнір за вподобаннями); проектна, суспільно корисна (у формі волонтерського руху) діяльність.

До основних методів, спрямованих на духовне зростання студентів відно- симо: сократівські бесіди, сюжетно-рольові ігри, ділові ігри, складання індивідуальних програм особистісного зростання, самопрезентація, розроблення та захист творчих проєктів, дискусійні «гойдалки», вирішення індивідуально-ціннісних проблем («кути», «сніжки», «графіті»), вправи, обговорення моральних дилем та ін.

Процес духовного зростання студентської молоді визначений закономірностями індивідуального, психічного розвитку студента та ефективно здійснюється за умови спрямованості аудиторної та позааудиторної діяльності на розвиток когнітивної, емоційно-ціннісної, практичної сфер, але ключовим у змістовій структурі є емоційно-ціннісний компонент. З огляду на це аудиторна та позааудиторна діяльність повинна мати ціннісно орієнтований характер і здійснюватися на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу. Успішне формування духовних цінностей можливе за умови впровадження в освітній процес змодельованих педагогічних форм міжособистісної взаємодії, які б через реальні переживання і пошукову діяльність спонукали студентів до свідомого виявлення ними духовних цінностей у щоденній життєдіяльності; вироблення у викладачів, кураторів техніки формування духовних цінностей через цілеспрямовану теоретичну та методичну підготовку, науково-методичне забезпечення освітнього процесу.

Література

1. Кузнецова О. В. Формування сімейних цінностей у студентів вищих навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. М-во освіти і науки України, Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Київ: Наукова думка, 2015. 209 с.

2. Кузьмич В. К. Виховання гуманного відношення до людини у студентів педагогічних університетів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. М-во освіти і науки України, Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Київ: Вища школа, 2017. 231 с.

3. Сопівник, Р. В. Планування виховної роботи у вищому навчальному закладі. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і рибодокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія, 2016. № 239, С. 229–234.